

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número 10 céntims	

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
SABATERIA-VELLA 2-1.ª

ANUNCIS Y COMUNICATS
Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que 's remetin á la Redacció, se 'n donará compte en lo Setmanari

Any 2.ª

Dissapte 14 de Desembre de 1895

BIBLIOTECA PUBLICA
GIRONA

Núm. 87

SECCIÓ GENERAL

DISCURS

LEGIT PER D. ANGEL GUIMERÁ EN LA SESSIÓ INAUGURAL
DEL
ATENEU BARCELONÉS.

(Continuació)

Y aquesta literatura, que, passant en mitj de triomfals armonies y besadas d' amor sota porxos de lloers y de rosas, havia arribat á la més alta gloria, se va veure un dia coberta de fanch y de vergonya: que contra ella 's congriaren totas las vils passions de la terra mesquina, encarnadas en homes fanátichs que en nom del cel enganyosament parlavan al caure ab tot lo seu odi sobre 'ls castells y las masias y las lliures ciutats de la Provensa. Lo casal d' Aragó 's conogué, senyors, fins á la última pedra de sos fonaments per aquella immensitat de desventuras, que no podia, sens renegar de son llinatge, abandonar á la germana perseguida. Y als cants feréstechs de sos trovadors guerrers reclamant las armas de la confederació aragonesa, respongué 'l nostre poble llensantse á la acomesa per las vessants d' aquells Pirineus, barreiant are amorosament los dos pobles las llansas y las espasas en la lluyta, com barrejavan en la pau las armonias de las liras y de las plomas. Y á Muret en mars de sanch bullenta devían espurnejar per apagar-se á la fi aquellas antorxas que unes nosces dels soberrans de Provensa y de Catalunya posaren un dia en las mans dels trovadors de las duas terras. Y aixis va ser, senyors, que 'l morir en Pere 'l Católich per la escoda francesa, va quedar agonitzant nostra gran áliga de la poesia pirenayca, que, dessagnantse y tot, y pegant d' alas per los marlets dels castells y per lo cim de las montanyas, ja mes que cantar xisclava ab só de ira y de venjansa, clamant al cel que callava per la llibertat de la Provensa. Més la sanch de son cos corria fil á fil al llarch de sas plomas, y 's deixá anar y 's va morir sens que trobés conhort de Deu ni dels homes. Perqué 's veji com en aquell temps y en aquella gent 'l amor á la poesia anava relligat al amor á la pátria, escolteu un fragment de la Cansó de la creuhada posat al catalá del dia, del tros que va escriure 'l col·laborador desconegut d' en Guillém de Tudela.

Descriu lo concili ahont acudí 'l traïdor Folquet, avans trovador provensal y després bisbe de Tolosa, y fa que 'l noble comte de Foix se dirigeixi al Sant Pare ab las següents paraulas: «En quant al bisbe vos diré, Senyor, que tant s' ha endurit, que per los seus sentiments Deu y nosaltres hem sigut vensuts ab sos cansons mentideras y d' enganyadoras paraulas, per las quals se condempna tot aquell que las canta y las recita, y ab sos proverbis maliciosos y ab nostres dons quan era joglar y ab la seva doctrina perversa ha pujat tant alt en poder que ningú s' atreueix á contradir lo que ell diu. Ab tot, quant va esser abat y monjo ab hábit, la claror se va apagar de tal manera en son monastir que en ell no hi va haver benestar ni repós fins que 'n va sortir. Y quant va ser elegit bisbe de Tolosa per tot lo país s' escampá tal foch que may hi haurá prou aygua pera apagarlo, puig ell, á mes de deu mil, entre grans y petits, va fer perdre la vida, 'l cos y 'l ánima. Per la fé que vos dech, Senyor, vos diré que per sas obras, per sas paraulas y per sa conducta més sembla 'l Antecrist que no pas lo representant de Roma.»

Més si aquell llenguatge convencional de la poesia mitj vestit á la provensala, mitj á la catalana, després de aquellas esglayosas jornadas va anar desapareixent de la terra, no va ser aixis ab lo llenguatge purament catalá que 's parlava allavors en nostra pátria, que la branca de la prosa va anar de cada dia mes estenentse

y fixantse, ja en los registres y en los códices, degut á la protecció decidida que li prestaba 'l gran rey y pare amantíssim dels catalans, en Jaume I lo Conquistador servintse d' ella en la redacció de la seva crónica qu' es la historia de la seva vida, y portantla en las sevas victorias á Mallorca y á Valencia; que aixis com ab sa espasa va fer creixer la pátria y la llengua catalana sobre la plana de la terra y sobre la plana dels llibres. A aquest rey que al mateix temps que es exemple de soberrans ho es de patricis, se li deu també 'l *Llibre de la saviesa* ó *Llibre de doctrina* que va escriure, segons ell deya, pera «coneixer lo bé y 'l mal y pera 'l seu propi us y 'ls que 'l vulgan atendre.» Ell feu compilar també 'ls furs y llibertats d' Aragó y prengué part activa en los de Valencia.

L' embranzida poderosa ja estava donada per un bras tan forsit com lo del Rey en Jaume, y 'l moviment á favor de la nostra llengua escrita, que ja com á llengua oficial va anar substituint á la llengua llatina, no s' aturá ni un punt, seguint á la Crónica d' en Jaume I, en períodos més ó menos llarchs de la una á l' altre obra, la Crónica d' en Desclot, la d' en Muntaner y la d' en Desclot ó d' en Pere IV com fins ara la créyam; venint á ser, senyors, aquestas quatre crónicas, per la veritat que 'n ellas hi brilla y 'l calor de nacionalitat que las inspira, com los quatre evangelis de la pátria catalana. Totas las branques del saber d' ensá d' aquell temps anaren prenent vida á Catalunya, per tenir mes facilitat sos fills de fixar las ideas en la llengua vulgar qu' era la parlada, que no pas en la llatina qu' era la forastera, y perque aquesta humiliava als catalans recordantlos hi la dominació de Roma. En manifestació d' aquest desenrrollo progresiu que ya no va aturarse, s' inaugurá 'l sigle XIV obrint lo rey Jaume II la Universitat de Lleyda que va ser la primera de Catalunya, qu' ha donat sants al cel y patricis ilustres á la terra. A la creació de la Universitat de Lleyda va seguir la de Valencia y la de Barcelona, obrintsen també á Vich y á Solsona.

Y si la prosa havia arribat á tant alt periodo de gloria, no havia de quedarse enrera la poesia. Tant no hi quedá, senyors, que, vestida ja ara ben be á la usansa catalana, la veyém en sa forma popular apareixer, y no més de cop com la espurna d' un incendi que porta 'l ayre, en la derrera de las crónicas citadas; en la qual se compta, senyors que un barber al cap del poble de Valencia que 's havia revolcat, se presentá al rey Pere IV obligantlo á ballar al mitj de tots, al mateix temps que á la Reyna, acompanyant al ball lo barber ab lo cant d' aquells versos de: «Mal haja qui sen hirá—encara ni encara...» y quals versos parodiá al rey dihentlos un cop vensuda la revolta al barber Gonzalbo avans de ferlo arrosegar y donarli la mort; «E qui no us rossegará—sus ara y sus ara?...» També 's citan, com á versos coneguts d' aquella época 'ls del mateix Pere IV donant reglas als cavallers de son temps y 'ls endressats á son fill reptantlo per son casament. Més quant se generalisá 'l us de la llengua catalana pera la poesia, va ser ab la fundació dels Jochs Florals á Barcelona en lo regnat de Joan I 'l aymador de la gentilesa qui, á semblantsa dels Jochs Florals de Tolosa que instituhiren los regidors d' aquella ciutat, los establí en la nostra per l' any 1390; y si be desaparegueren ab la mort del Rey Martí y 's tornaren á establir en lo regnat de Ferrán d' Antequera, no va esser tampoch per llarch temps la seva durada. Més 'l impuls ja estava donat per lo Rey Joan I á favor de la poesia, com l' havia donat lo Rey en Jrume I á favor de la prosa, y 'l esplendor á que arribá 'l idioma en aquellas centurias no 's te d' esborrar del mon mentres hi hagi catalans á Catalunya.

En totas las branques del saber la llengua catalana escalá las majors alturas á que podia aspirar 'l home donats los coneixements d' aquella época. Ella conseguí alashoras la major galanura y perfecció en la forma, y, venerada de senyors y de vasalls, semblava que no havia dé venir may més cap altre llengua á tréu-

rela de casa seva; que en llengua catalana 's rebian y 's tornavan las embaixadas dels soberrans entre la nostra nació y las més llunyanas del mon conegut alashoras; y en llengua catalana 's parlava en nom de Deu en las Iglesias; y en llengua catalana 'ls juriconsuls discutian; y en llengua catalana 'ls comtes—reys parlavan en las Corts de tota la Corona Aragonesa; y en llengua catalana 's donavan lleys á las nacions y lleys á las onas; y en nostra llengua escrigueren per orgull dels presents y 'ls que vingan de bona sava á Catalunya, aquells prosistas y poetas que 's digueren en Jaume Roig, en Ansel Turmeda, en Bernat Desclot en Andreu Febrer, en Lluís d' Aversó, en Bernat Metje, en Bonifaci Ferrer, en Pere Tomic, en Gabriel Turrell, y en Pere Serafi y en Roig de Corella y en Miquel Carbonell y aquell Mossen Jordi imitat per Petrarca, y aquell Eximenis de ciencia universal, conceller de primpeps, y aquell Joan Martorell de qual *Tirant lo Blanch* deya Cervantes que may se farian prou alabansas. Y nostres van ser aquell seguit de reys que en llengua catalana 's redactavan sas propias historias; que ells matéixos escribían las lisons á sos fills y 'ls consells á sos pobles; que 's componian ells mateixos los discursos de sas Corts generals; que sermonavan á sa manera en las tronas de las iglesias. Y ells alhora poetas y oradors, llegistes é historiayres, se complavian en parlarla sempre aquesta llengua de Catalunya en comptes de la llengua d' Aragó que era la castellana: dihentho aixis Zurita, lo cronista d' aquell regne, quan, referintse á la llengua nostra, esplica que 'l parlarla «era general afició dels Reys, perquè d' ensá que succehiren al Comte de Barcelona, sempre tingueren per sa naturalesa y antiquissima pátria á Catalunya, y en tot conformaren ab sas lleys y costums, y la llengua de que usavan era la catalana, y d' ella va ser tota la cortesia de que 's preuhavan en aquell temps.» Més sobre de totas aquestas grans figuras de la llengua y del pensament de la nacionalitat catalana, se destacan, senyors, tres personalitats, com en mitj d' un bosch antiguíssim tres arbres dominadors quals socas montessin per sobra 'l fullám dels altres arbres y amaguessin la capsalada verdejant entre núvols y estrelles, á mauera de tres gegants que haguessin arrelat de la terra en tant temps de sostenir ab sos brassos la volta del cel de sa pátria. Son aqueixas tres colossals figuras de la llengua catalana en Ramón Muntaner, en Ramón Lluís y en Ausias March: lo cantor dels entusiasmes per la terra, lo cantor de las aspiracions del esperit, y 'l cantor dels desitjos del home. La pátria, y la fé y 'l amor; las tres cordas que vibran ab mes forsa dintre 'l ánima. Y mireu, senyors, com si als tres no 'ls pogués sostenir un sol estat de la confederació de la llengua catalana, ó com si la Providencia volgués compartir la seva gloria deixantla com á herencia per un igual entre la germanad dels tres pobles, á en Ramón Muntaner nos lo doná á Catalunya ahont se fundá la pátria que resplandeix eternament en la historia; á Ausias March lo va deixar á Valencia ahont 'l amor se respira y 'l sentan fins las sevas palmeras quan sacudint sa polsina d' or lo vent, remorejan plahers, á altras palmeras lo transporta. Y á Ramón Lluís lo devalla á Mallorca, pera que ell desde Miramar estengués la mirada enllá d' enllá fins á obrir ell sol aqueix parpe misterios que forma 'l cel al horizon cayent sobre las onas.

Encara, senyors, que la llengua catalana no tingué ni més enrera ni més endevant d' ara cap altre personalitat gloriosa, ab la d' ells tres n' hi hauria á basta ment pera enorgullirse de parlar aquesta llengua totas las sevas generacions.

Montaner es la encarnació viva de lo que va ser un dia aquest gran poble. Sa paraula es tota honradesa. Lo que ell va fer ab aquesta paraula á sas vellesas ho ha fet en nostra temps una máquina que fixa las imatges, mes las reproduccions d' ell no donan las imatges mortas esblanquehidas y entercas, sinó que son la veritat mateixa com si diguessim plena d' ánima ab sol que crema, y rius que devallan, y cors que bategan.

No solament sembla que presenciem lo que ell conta, sinó que diríam que nosaltres mateixos, saltant miraculosament tants sigles, hi som corporalment allà ahont ell s'estava, y al costat d'ell prenem part en las festas y en las batallas, y entrém en los ports de las ciutats amigas portant á rerassaga ab la popa al devant y ab los penons arrossegant per l'aygua las presonerias. No s'hi traspuia l'esperit venjatiu que rebaixa ni la superbia que 'ls sentits enterbola en las sevas paraulas; que iguals son per la veritat de sa ploma 'ls amichs y 'ls contraris, com iguals son per ell també los reys y 'ls vasalls de sa casa; que ell sab be prou que units uns y altres no 's desgaivella un poble. Y aquest concepte nostre del gran historiayre es la opinió dels pensadors d'altres paissos que 'l traduhiren á las principals llenguas d'Europa, y 'l elogiaren en las mateixas llenguas. L'italiá Moisé diu que ell es per antonomasia 'l Cáoens de la historia. En Buchon ab lo prolech de la publicació francesa fa d'en Muntaner entre altres los següents elogis: «Tota aquesta part de la crónica d'en Muntaner (parla de la expedició dels catalans á Orient) los fets, los llochs, los homes hi son pintats al viu y ab sa veritable fesomia. He comparat ab molt compte sa relació ab la dels autors grechs de la época y sempre he trovat en Muntaner la ventatje no sols d'un esperit mes judiciós y de un carácter més ferm sino també d'un criteri mes imparcial fins tractant de sos enemichs, y d'un respecte més perseverant y més laboriós á la veritat.»

Ramón Llull es lo primer pensador de la nisaga catalana; es ell lo sabi entre 'ls sabis; lo poeta sentidíssim y arrebat; es la activitat incansable y mes productora qu'han conegut los sigles. En marxa sempre 'l seu cos y 'l seu esperit, aquell va recorre 'l mon d'un cap al altre; aquest volá per los espays infinits abarcan y subjectan ideas pera ferlas visibles y palpables á la migrada inteligencia dels altres homes. Ell va esser senyors, com un torrent impetuós sempre desbordat que passa per sobre de tot y tot al passar ho remou y fertilisa. La seva obra no sembla pas la de un sol home sino la de tots los homes pensadors d'una época. No sembla sino que la seva má obehint á molts pensaments escrigués molts llibres á un mateix temps, com si mugués alhora un feix de plomas, puig no 'n hi ha prou ab una vida llarga com la seva, si aixó no fos un prodigi, pera deixar al mon tantas ideas tancadas en tants llibres. En Ramón Llull, senyors, era al plegat moralista, metje, matemátich, orador, químic, náutich, filosofi, preceptista, poeta, filólech... Ell removia 'ls concilis ab sa paraula; ell fundava pel mon escolas de llenguas pera que á cada poble se 'l instruis en la seva propia. Ell ensenyava en las universitats de Nápoli, de Montpeller y de Paris. Ell disputaba ab ignorants y ab sabis; ab los aberroistas, ab los juheus y ab los serrahins, y ab tots los cismátichs y heretjes de son temps ab tan elocuencia abrusadora, que semblava que sos arguments vinguessen de mes enllá del sepulcre. Si ja 'ns ho deya ell, senyors, que 'l pensament de son Art li havia sigut revelat per Deu mateix y que son *Desconhort* li havia sigut donat per l'Esperit Sant.

Continuará.

RIHENT Y PLORANT (1)

Un setmanari humorístich d'aquesta ciutat referí, dias enrera, la eixida xistosíssima d'un magistrat de nostra Audiencia, qui s'ha fet prou notar aquí per sa paraula elocuent y per sas ingeniositat.

En un judici oral que 'l magistrat aludít presidia, comparagué á declarar un soldat besony.

A las preguntas que se li feyan responia invariablement: *Si, senyor!* Li deya 'l fiscal: «¿Vosté es solter ó casat?» «Si, senyor.» «¿Vosté coneix á...?» «Si senyor.» «¿Vosté sap si...?» «Si senyor.» «¿Li sembla á vosté que...?» «Si senyor.» «¿Vosté...?» «Si senyor.» «Si, senyor.»... Al últim, lo President compregué que d'aquell testimoni tant si-senyor, no 'n trauria cap aclariment lo procés, y va dirli: «Ja pot retirar-se.» Y 'l soldat cuadrantse ab tota ordenansa, torná altra vegada: «Si, senyor.» Veyent que no 's mou, li repeteix lo President: «Li dich que ja pot anarsen.» «Si, senyor.» y permaneceix allá, inmóvil, com un pal de telégrafo. «Que ja pot sortir...» insisteix lo magistrat. «Si, senyor,» respón imperturbable 'l soldat... Allavors lo President se posá serio y, ab veu de co-

mandament, li cridá: *Media vuelta á la izquierda!... ¡Mar!* y 'l soldat tomba ceremoniosament á la esquerra, y uno, dos, tres, cuatro, surt tot satisfet de la Sala.

Aquell seguit de si-senyors, tan solemnes y tan inmutables, tancat ab aquell eficás cop d'ingeni del President, valgué un bell tip de riure á tots los que eran al judici, exceptat potser lo pobre procesat pera 'l qui 's jugavan en aquell acte 'ls dons més estimables de la vida.

També degueren riure de valent los llegidors del periódich que contá la feta, á judicar per la satisfacció ab que á més de quatre hem sentit parlarne.

No hi ha res que dir. Be prou amargors y llágrimas te la vida, perque no sia un pler de veure que alguns arreplegan un bon bossí de riulla.

Pero entre mitj de la carandella dels si-senyors que tan feren y han fet riure, digué aquell soldat-testimoni una frase que havia de fer plorar als catalans que la sentiren, y que be hauria d'haver merescut del President, no un cop d'ingeni, sino un impuls de justicia.

—Vosté sap lo castellá? Li digué en cert indret lo President al soldat que declara va.

—No, senyor, y unas bonas bofetadas que m'costa.

Solen dir los exagerats de la indeferencia que 'ls catalanistas nos prenem las cosas massa á le valenta. He de suposar, per lo tant, que no faltarà algú que llegint aquestas ratllas trobará y dirá que es massa agafarho per los cabells. No obstant, jo no sabria com pensar altrament: la llógica m' diu que tinch rahó, y 'l cor, que encara es més recte que totas las reglas dialécticas, m'aproba decididament. Y jo penso, y tal com ho penso ho dich, que las bofetadas que li costa al soldat-testimoni no saber de castellá son una iniquitat que demana indignacions á tot lo poble catalá, y que contituheixen un delict que no havían de deixar sense esbrinar, y, en son cas, sense castigar merescudament los ministros de la justicia que n' escoltavan la denuncia.

No 'n faltava d'altra! Que un tros de cabo ó un sargentot, ó un cadetet de no res se 'n vigin de las Castellas á Catalunya á bofetejar als fills de casa, perque no parlan en castellá! Aquest soldat, y tants altres soldats com deuen ser víctimas del mateix afront, sino que no tenen ocasió ó ganas de dirho, son germans nostres de pátria, son de casa: y, además de que son de casa, son dels humils de la familia, dels més faltats de valimen; y com á germans nostres y com á desvalguts, tenen dret á la nostra consideració, y tenim, per lo mateix, nosaltres lo deber de pendre sa defensa. La causa regionalista es, més que tot y sobre tot, la causa dels humils, perque son ells los més esclafats sota las rodas de la tiranía castellanista.

No tinguen por! hagues estat la oració per passiva: que un soldat castellá digués devant d'un tribunal de magistrats castellans—com ho era aquell de nostra Audiencia—que 'ls seus superiors lo bofetejavan perque no parlaba en catalá! ja ho haurian sentit á dir lo que pasava. ¿Creyeu que 'l soldat hauria eixit de la sala sense que li traguessen del pap qui era 'l *bellaco* qui s'atrevia á insultar aixís la rassa y la llengua castellanias? Ho haurian volgut saber, y ho haurian sabut; descubert lo culpable, no haguera tardat á venir l'escarment. Los magistrats dirian: en las paraulas del testimoni hi ha la delació d'un delict negrissim, d'un delict de lesa magestat de la Patria... Y allá n'hauriau sentit d'indignacions! Indignacions justas, honradas y dignas, tan com son injuriosas y deshonorosas é indignas la fredor y la indiferencia ab que nosaltres los catalans consentim un régimen que, sobre atropellarnos per tots cantons y maneres, envia aquí quatre galifardeus hidalgos á posar sas mans á la cara de germans nostres indefensos perque no parlan la llengua dels ofensors y dels tiranisadors.

La gran desgracia de Catalunya es que s'hi ha mort lo patriotisme. La culpa es d'aquells á qui la dominació castellana deixa menjar bé y pahir ab tranquilat. Qui 'n paga la pena es lo pobre poble, sobre del qui recauen totas las exaccions, de diners per la Hisenda, de sanch per las quintas, y al qui van á ferir tots los afronts y totas las bofetadas dels senyors forasters.

A tothom li arriba 'l seu dia; ni aquí en la terra que dan sense cástich las iniquitats. Las prédicas del patriotisme catalá que 's reviscola, tornarán los cors senzills y honrats al amor de Catalunya y á la antigua altivesa, que han deprimint tants anys de subjeció. Quan sian ben revingudas las deus del catalanisme, que hi farà que 'ls catalans de casualitat y panxa-contents de professió, se rigan en ateneus y cassinos de las fal-leras dels qui estimém á Catalunya més que á nosaltres mateixos? Allavors, si ve un petrimetre de Castella á bofetejar á un home de Catalunya, la bofetada aixeca-

rá á tot un poble; y no li valdrán al injuriador ni 'ls penjants ni las galonadas. Las hortas de Sant Bertran que allá morí de mala mort tot un virrey que en nom del soberá del Estat tractava ab injusticia ab poble de Catalunya.

N. VERDAGUER Y CALLÍS

(De *La Veu de Catalunya*)

CRÓNICA

EXTRANGER

La fugida del ex-visir Saíd Bajá de Turquia refugiantse en la embaxada inglesa y los nous atropellos comesos per los turchs contra los armenis, la carta que se diu ha rebut aquell del sultán garantissantli la seguitat personal y finalment la rendició del sultán devant de las amenassas de las potencias extrangeras, firmant en sa consecucencia un decret accedint á que aquestas tinguin un barco mes de guerra estacionari á Constantínopla, es tot quant hi ha hagut de important en aquell imperi.

—S'han ocupat los periódichs de la tremenda derrota que han suferit los italianos en la guerra que sostenen ab los abisinis. En vista d'aquest descalbro lo ministre de la guerra á Italia ha disposat l'embarc á Nápoli de 20.000 homes pera reforzar las tropas que mana lo general Baritieri.

—Segóns comunican de Yokohama se creu que Rusia obindrà lo dret de fondejar sa escuadra á Port Arthur y la autorisació per construir un ferro carril que atravesará tot lo territori xino. Se diu també que en lo tractat de pau la Xina reconeix per complet la independencia y autonomia de Corea, en cambi lo Japó no ha fet cap promesa per evacuar aquell territori.

ESPANYA

Los que esperavan un cambi de política ó quant menos de personatjes en lo ministeri Cánovas, com á resultat de la manifestació celebrada á Madrid pera protestar de las inmoralitats de la administració municipal, s'han errat de mitj á mitj.

La manifestació s'efectuá ab un ordre tan complet, que més no 's podia esperar de 80.000 personas reunidas. Per consegüent després de celebrat aquest acte sense 'l mes petit soroll, sense viscas ni moris, ni cap incident mencionable, 'l unich recort que ha pogut deixar la gran manifestació no es altre que 'l de la gran gentada que 's va aplegar y se va dispersar en menos de tres hores, ab un silenci y una gravetat tals, que per si voldrian los fills de la altiva Alvió.

Per axó á falta d'incidentes que comentar, aquestos dias ve molt preocupada la premsa de Madrid, discutint ab gran calor si eran mes ó si eran menos los manifestants. Lo govern com es natural, desde 'l primer moment procurá treurerli 'l importancia reduhint lo número á 10.000, y la premsa ministerial aprofitant la irritació que las informacions d'en Cánovas á la Regent al donarli 'l noticia de la manifestació, van produhir en lo camp contrari, procura per la seva part desvaneixer l'efecte que 'l acte podia haver ocasionat, de tal manera que, tota la qüestió política que alguns esperaban queda reduhida, á una qüestió de números.

Mentrestant lo ministeri conservador ségueix sens novetat en sa important y delicada missió de *continuar l'Historia d'Espanya*.

A l'hora de tancar aquesta edició lo telégrafo nos dona compte de las dimisions d'en Bosch y d'en Romero.

Ha triunfat dons la causa de la desencia, y lo ministre acusat per las denuncias d'en Cabrinñana surt del ministeri pera defensarse ab llibertat, seguintlo lo ministre de Gracia y Justicia, segóns ha manifestat paladinament, perque ningú cregui que la seva continuació en lo ministeri te per objecte influir en los tribunals qu'han d'entendre en aquestas denuncias y demés processos.

Noticias

Oficials

Butletí oficial del 13 Desembre.—Anunci de la administració de Hisenda en que se fá á saber que lo padró de cédulas personals de la capital corresponents á 1895-96 estarà de manifest en aquellas oficinas per espay de 8 dies á contar de la inserció del anunci en lo *Butletí*.

AJUNTAMENT—Sessió del 9 Desembre.—Se reuniren en sessió ordinaria baix la presidencia del senyor alcalde don Joaquín d'Espona 12 regidors, aprobada l'acte de la anterior se prengueren los següents acorts:

Deixar sobre la taula una sollicitud del contratista de las obras de las murallas, demanant 15 dias de prórroga pera lo cumpliment del plasso senyalat.

Reorganisar lo servey de llimpesa municipal dividintlo en general y de repás, y distribuint lo general en dos brigadas, una per los districtes 1er y 2.º y altre per las 3er y 4er compostas

(1) Lo cas es que fa referencia aquest article va tenir lloch en una de las galas de lo Criminal de l'Audiencia de Barcelona

una de tres escombriaires, un ruxador y un carro ab la seva cavalleria y conductor, y la de repàs composta de dos mossos, dos xicots pera recullir las escombraries, provistos de carretons y altres per fer la llimpia.

Amortisar la plassa vacant de ajudant del arquitecto municipal y emplear lo sou per material y per subvencionar un auxiliar facultatiu, si las necessitats exigisin utilizar sos serveys.

Aprobar lo presuposit pera la construcció de un matadero de nova planta, que ascendeix á 138000 pesetas.

Conferir poders al procurador don Rafel Corominas pera que representi al Ajuntament en lo litigi entaulat per la empresa de las ayguas.

Concedir permis d' obras á don F. Civils y als senyors Barrau y Companyia.

Construir set banchs per la plaseta del carrer del Carme.

Aprobar varis comptes per valor de 71'04 pesetas.

Lo senyor Sabat demaná sobre l' estat en que se troba el plet del municipi y *La Aurora* y que se obrí un concurs per l' adquisició de las bombas dels carrers de Font Major y Rosa.

En dos setmanas que se deixa sens tractar de la sollicitud presentada al Ajuntament per lo contratista de las obras d' enderromiment de las murallas.

Si se li vol concedir la prórroga que demana no veyém la necessitat de deixar passar los dias sens tractarse, val mes concedirli una vegada, á menos que fentho aixis se li vulgui fer gracia de los dias més que tot podria ser.

Hem rebut *El Defensor del Magisterio* setmanari que se publicarà los dijous baix la direcció de nostre distingit amic don Joseph Gumbau. Li torném lo saludo que dirigeix á la premsa y hem establert lo cambi.

La «Lliga de productors del Principat de Catalunya» ha enviat á totas las associacions adheridas á l' assemblea celebrada las dias 21, 22 y 23 del passat Novembre una circular fentli saber que habia recaygut acort unánime en los temas III, part VII, en lo VII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV y XVI. y que respecte als demés temas poden las citadas associacions exposar lo que tingan per convenient fins el dia 31 del corrent, á fi que las potencias respectivas tingan en compte lo exposat per elles. A continuació de la Circular s' inserta una llista de las associacions adheridas.

Las associacions que se han adherits en aquesta provincia son la Lliga agricola provincial y «Centre Catalanista de Gerona» «Cámara agricola de La Sella» «Alcaldia Constitucional de Olot», «Centre Catalanista de Olot» «Lliga de productors d' Olot» «Centre Catalá de Castelló» Ampurias.»

Lo dia 22 del corrent se inaugurarà á Darnius la fábrica de llumbrat eléctric titulada «Arnerense» de propietat de nostre estimat amic don Miquel Gorgot y Serra. Gracies á n' aquest, lo poble de Darnius, junt ab lo de Agullana, se veurán illuminats íntegrament, fent la vergonya á moltissimas ciutats y vilas de Espanya que, disposant de salts d' aygua molt més grans y abundants que l' seu, no se 'n volen aprofitar, preferintlas veure iluminadas ab tristos llums de gas ó de petroli.

La instalació de dita fábrica, scgóns tenim entés, está á cosa de 4 kilómetros de Darnius y á 8 d' Agullana, essent lo salt d' aygua de 8'50 metros, poguentse enlayrar á mes, si s' vol. Les condicions generals y preus d' abono, son los següents:

Se admetrán dos clases de lámparas, ordinarias ó per tot l' any, y extraordinarias, que sols podrán encéndres desde l' dia 1.º de Octubre fins al 31 de Mars. Los tipos corrents de las lámparas son de 10 y 16 bujias, pagantse les ordinarias á 25 céntims bujia y á 35 les extraordinarias. Se podrán tenir també una ó mes de comuntadas, de combinació ab les ordinarias.

Per delegació del Exm. ó Ilm. Sor. Bisbe, benehirá la instalació lo Rnt. Párroco de Darnius.

Es verdaerament sensible que es passi nostre Ajuntament sessions y més sessions ocupantse de mesquinesas com la de si se tracta ó no l' arquitecto municipal de ajudant, de si faltan ó no materials, y que vinguin alentant determinats penes ab sueltos d' encarrech aquestas discusions que obeiexen á cuestiones personals que á altre cosa. Bo seria que deixessin regidors de banda tot aixó y se ocupessin mes de lo que toca á Gerona. Se han construít los *boquetes*, donchs fer per que aquestos puguin esser de utilitat procurant posarse d' acord prompte ab la Diputació per la definitiva obertura del de la casa del Hospital, cridant en cas necessari á una reunió als propis de la plassa que son los mes interesats en que aquell s' obri, á n' els de las hortas próximas al carrer del Nort per fer lo transit per aquella nova obertura, etc. y finalment establir la manera de donar vida á tot lo barri de S. Pere y Pedret per la traslació del mercat de bestiar en las aforas de la ciutat de Fransa, ja possant en comunicació aquell barri ab lo del de Fransa etc. y tinguin per segur los senyors concejals que tot fassin en aquest sentit ho aplaudirá tothom.

Se queixen y s' han queixat tots los periódichs locals de la ciutat que hi há de fer arreglar los banchs de las Ramblas, y de las mateixas ¿No seria posible fer aquest petit adob, com gasta l' Ajuntament en fer banchs nous per la plaseta del carrer del Carme?

Calém l' atenció de nostres llegidors sobre l' anunci de la construcció d' Hisenda relatiu á la exposició del padró de cé-

dulas d' aquesta que podrán veurer en la secció de noticias oficiales.

—Extractém de la resenya que fa la *Revista de Sabadell* de la sessió ultimament celebrada per aquell Ajuntament, lo següent: «Despres de llegirse varias sollicituds pera construir obras se feu lo propi ab un document firmat per representants de varias corporacions d' aquesta ciutat sollicitant del Ajuntament, com genuina representació de Sabadell, sa corperació á un *meeting* y demés actes que celebrin ditas corporacions pera tractar de la injusticia que ha sufert Catalunya en lo referent al servey de quintas, obligantli á donar 2300 soldats mes dels que en justicia li corresponen. Demaná la paraula lo senyor Planas pregant al Ajuntament y á la Comissió á la quina deu passar dit document, la major activitat posible en presentar son dictamen, puig se tractaba de un assumpto de interès general. Lo senyor Durán va adherirse á lo manifestat per lo senyor Planas, y després de molt atinadas paraulas, referents á dit assumpto, sollicitá del Ajuntament se prengué un acort definitiu en la mateixa sessió. Per unanimitat l' Ajuntament estigué conforme ab l' actitud de las corporacions que presentaren lo mencionat document.»

—Ahir á las tres de la tarde hera en que era mes concorregut lo carrer Nou per la molta gent que se dirigia á Santa Eugenia, á un vehí se li va oorre tirar al carrer desde un balcó una cofaina d' aygua. Als deu ó dotze passos hi havia un municipal que va quedarse tan tranquil. Las ordenansas municipals com si no existisin.

—FIRAS Y FESTAS—Firas Dia 21 Blancs, Figueras, Olot, Palamós y Gerona.

Festas—No n' hi cap en la comarca en la present setmana.

—J. LLINÁS Y C.ª—BANQUERS.—Ciudadans, 16.—Compran ab benefici cupons d' Exterior, Cubas y altres. Compran y venen valores al comptat. Reben ordres de Bolsa. Obran comptes corrents ab interés.

—CAXA D' ESTALVIS DE GERONA.—Ciudadans 16, y *Llebre*, 2.—Imposicions al 5 per 100 desde 10 pessetes.—Id. al 3'50 per 100 desde 1 peseta.—S' admeten los dilluns, dijous y dissaptes de 9 á 1 y 'ts diumenges de 10 á 12.

Pera les devolucions los matexos dies y hores.—Se proporcionan gratis prospectes pera 'ls altres detalls.

L' UNIÓN AGRÍCOLA, INDUSTRIAL Y COMERCIAL.—Emissió de 20.000 accions de 125 pessetes una. En les oficines de la casa de banca J. Llinás y Companyia, queda oberta durant les hores de despatx que la mateixa té establertes, la suscripció á les espressades *Accions*, y se proporcionan los prospectes y demés noticias que s' ecessin.

—Hem rebut *El Defensor del Magisterio* setmanari que se publicarà los dijous baix la direcció de nostre distingit amic don Joseph Gumbau. Li torném lo saludo que dirigeix á la premsa y hem establert lo cambi.

SECCIÓ LITERARIA

TRAGEDIA

Al volgut amic y company el jove escriptor en Pere Roca y Jordá

Un xiulet llarch y estrident y 'ls tochs de bocina anunciavan l' arribada del *expres* que, al cap de poch, entrá, esbufegant, sota l' cobert de l' estació, respirant fum per sa negra boca.

Las portas de las salas d' espera s' obriren, y una onada de viatgers omplená l' acera del *andén* confonguentse 'ls que arribavan ab los que marxavan, mentres que per entre ells 'ls mossos arastraban el carretó d' equipatges cap el furgó.

L' Andreu, el maquinista, inclinant el cos en fora, contemplava l' moviment del *andén*, quant de sopte s' esgroguehí sa cara y sos ulls brillaren com dos llumanetas.

—¡Brugats!—cridá, agafant al fogoner per un bras—¡mirala!

—¿Qui?

—¡Ella! La Rosina.

—¡Noy, si no t' esplicas!—feu 'n Brugats, entornantse á sa feyna d' omplir de carbó lo ventre de la locomotora.

L' Andreu, perdent més y més els colors, cruixint las dents, els ulls injectats y sortits de sas concas, seguía ab sas miradas á una parella, un matrimoni de fresch, que recorrent l' ample acera, de bracet, caminant molt arrimats, buscavan un wagó de primera.

La senyal donada per el jefe d' estació feu ocupar son puesto al Andreu per costum, més que per res. Estirá la vareta del *pito* y, al temps que axordava l' espay un agut xiulet, obrí l' regulador y l' tren se posá en marxa.

—¡La Rosina!—digué l' Andreu dirigintse al fogoner—¡aquella dona! ¿No la coneixes?

—No—contestá en Brugats esboicinant carbó á cops de martell.

—¡Si la estimava!—exclamá l' maquinista—¡y si l' estimo!—afegí tremolantli lleugerament els llavis.—La vaig conèixer de fadrina planxada en la botiga de la Munda, un cap-al-tart que vaig acompanyarhi á ma germana qu'hi portá algunas camisas del pare y mevas per planxar.—¡Si la vaig trobar guapa!—Ab son sach y son devantal blancs, brassos arremangats. lleugerament escotada ensenyant lo neixament d' un coll blanc y tornejat. Era coneguda de la meva germana y prompte poguí lograrli amistat.

Bojament vaig enamorar-me d' ella y ella... també de mí—al menos ho feya veure—y mes de cent voltas va jurarme que m' estimava...

Els ulls del maquinista brillaren sinistrament.

—¡M' estimaba! ¡m' estimaba! ¡mentida!—y agafantse febrós los cabells posá fi á sas paraulas.

Ja no va obrir mes la boca durant lo viatge.

El cap de l' Andreu bullia: la Rosina, el perjuri de sa estimada, voltava dintre de son cervell entre mitj de mil ideas estranyas...

—¿Perqué 'm de viure ni ella ni jo si may podrá ser meva?

Cego, acostava las mans al volán, disposat á estimbar el tren, per retirarlas de sopte enfonsantselas dintre las butxacas. Llavors aclucava 'ls ulls y un lleuger tremolor invadia son cos, com si se hagués espantat del crim que anava á cometre.

—¡L' estimo tant!...—

L' Andreu s' había tornat boig.

La locomotora entrava al pont de... y 'n Brugats, estranyantse de la distracció de son amo, estirá la vareta del *pito* que xiulá ab só llarch y estrident.

L' Andreu s' incliná y medi d' una sola mirada l' aitura del pont... Un pensament horrible ennuvoli son seny, sos ulls li sortiren mes en fora, clogué 'ls llavis mossegantsels fins á fershi sang y son cos caygué desplomtat sobre la sorra del riu desde la plataforma...

Y l' tren respirant fum negre seguí son trajecte.

NARCÍS DE FONTANILLES.

Gerona y Desembre de 1895.

INVERN

¡Quina fret, esposa meva, que á fóra hi fá!

Ningú per carrers y places s' hi veu passá.

Lo darrer que hi caminava ja 'l tens aquí;

mira, donchs, la llar y miram després á mi.

He entrat corrent y tremolo ¡tant gran com soch!...

Apa, agafa forsa llenya y fes bon foch.

Aixís, que escalfé, que escalfé, que ab frét tan fort si semblo una fulla seca que cruix de por,

Ab bon foch, ta companyia y un bon caliu pots ser tornin per nosaltres dies d' istiu.

P. ROCA Y JORDÁ.

COTISACIÓ Y CAMBIS

DIA 6 DESEMBRE DE 1895

EFFECTES PÚBLICHS

Interior.—(fi de mes)	68'15
Id. (fi de próxim)	77'40
Exterior.—(fi de mes)	81'15
Id. (fi de próxim)	100'00
Amortizable	87'00
Billets hipotecaris.—Isla de Cuba.—emistió 1886	
» » » » » 1890	

—ACCIONS—

Banch Hispano Colonial	00'00
F. C. de Tarragona á Barcelona y Fransa	18'15
» » de Medina, Zamora, Orense á Vigo	7'15
» » del Nort d' Espanya	22'75

—OBLIGACIONS—

F. C. Almansa, Valencia y Tarragona	78'50
» » T. B. y F.—6 por 100	94'25
» » » » —3 por 100	54'35
» » » » —no hipotecadas	84'75
» » Medina, Zamora, Orense á Vigo.—3 por 100	29'60

—CUPONS—

Cubas	benefici	17'50
4 per 100 Exterior	dany	17'00
Interior y amortizable 1.º Enero 1896		62'50

—GIROS—

Franchs.—8 dias vista	18'90
Lliuras esterlinas.—90 dias vista	30'60

Telegrama de la casabancaria J. LLINÁS Y C.ª.—Gerona.

SECCIO RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Dissapte, 14.—Sts. Nicasi y Pompeyo bisbes.
Diumenge, 15.—S. Eusebi b. y mr.
Dilluns, 16.—Sta. Albina vr. y mr. y Adelaida emp.
Dimars, 17.—Sts. Llázter b. y Franch de Sena mr.
Dimercres, 18.—Ntra. Sra. de la Esperansa ó de la O.
Dijous, 19.—S. Nemesi mr. y sta Fausta mr.
Divendres, 20.—S. Domingo de Silos.

QUARANTA HORES.

Avuy se troban en la Iglesia de San Pedro.
Demá comensarán en la Iglesia de las Capuchinas.

SECCIO COMERCIAL.

Mercat de Gerona del día 7 d' Desembre

Especies.	Mesuras.	Pesetas
Blat.	QUARTERA DE 80 LITROS.	12'50
Mestav.	»	10'
Orat.	»	6'50
Segol.	»	10
Civada.	»	6
Besses.	»	9'50
Mill.	»	10'
Panis.	»	10'
Blat de moro	»	10'00
Llobins.	»	7'00
Fabes.	»	10'00
Fabó.	»	11'
Fassols.	»	23'
Monjetes.	»	21
Ous.	Dotzena.	1'40

Establiment tipogràfic de Manel Llach.
Ferrria Vella.—5 Gerona.

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minóxima vegetal para tenyir lo cabell. No te rival en lo mon, perquè á més de sos efectes maravellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.
Aquest assombrós y sorprenent específich, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT 24,
GERONA.

Grans rebaxes al engrós.
També 's troba de venda en dit establiment la

TINTURA ABISINIA INSTANTANEA

IMPREMTA Y ENQUADERNACIO

DE

MANEL LLACH

FERRERIA VELLA, 5.—GERONA

Impressió de tota mena de treballs tipogràfichs; sobres, papers comercials, factures, esqueles y tot lo referent á la Impremta.
Sobres comercials de color á

5 PSESSES LO MIL

Ferreria Vella 5.—GERONA

EDICIO DE PROPAGANDA
DEL COMPENDI DE LA

DOCTRINA CATALANISTA

PREMIAT EN LO CONCURS REGIONALISTA

del "CENTRE CATALA, de Sabadell

Aprobat per la Junta Permanent de la Unió Catalanista.

Tirada 100.000 exemplars

Forma un opúscul de 32 planes en octau, d' esmerada impressió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU: 15 céntims.

Les demandes al engrós al Secretari del «Centre Catalá» de Sabadell.

OBRA NOVA

DELIBERACIONES

DE LA

Primera Assamblea General de Delegats

DE LA

Unió Catalanista

CELEBRADA EN MANRESA EN LO MES DE MARÇ 1892

Aquesta obra, que conté la llista de Delegats de la Assamblea, discursos que en ella s' hi pronunciaren y llegiren, y las bases definitivamente aprobadas para la Constitució regionalista catalana, se ven al preu de DOS PESETAS en la llibreria de Don Joseph Franquet, carrer de l' Argenteria, Gerona.

JOAN GRIVÉ

Progrés (carrer Nou) 10, Gerona

Aparatos d' il·luminació per gas y petroli.
Serveys complerts de cuyna. Cereria. Instalacions de para-llamps, campanetas eléctricas y teléfonos á preus limitadíssims.

MEDICAMENTS ACREDITATS

RECOMENATS PER LA CIENCIA MÉDICA

Xarop d' Hipofosfits GIMBERNAT

Lo mellor dels tónichs reconstituyens coneguts, desperta la gana, cura l' anémia, clorosis (colors tristos), malalties medulars, histerisme, insomni; d' efectes sorprenents en les convalecencas: **Ampolla 10 rals.**

Vi restaurador GIMBERNAT

Probes repetides fetes per distingits facultatius han demostrat qu' era lo «Restaurador» per excelencia, para combatre l' escrofulisme (tumors frets) raquitisme, caries dels ossos, linfatisme, tisis, debilitats hereditaries ó adquirides, vellesa prematura y totes les malalties quina causa sia la debilitat ó falta de nutrició.

Te un gust agradable, de manera que en comptes de repugnar al malalt, aquest lo pren ab gust. **Ampolla 12 rals.**

Vi de nou de kola GIMBERNAT

Considerat com aliment poderós d' economía, regulador del cor, estimulador de les funcions digestives y despertador de tot organisme empobrit: **Preu 8 rals.**

SE VEN AL ENGRÓS

Farmacia del autor **Conde del Asalto, 14.—BARCELONA**
Al detall en totes les farmacies.

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companya general de segurs sobre la vida establerta á Barcelona

CAPITAL SOCIAL

10.000.000 DE PESSETES

Capitals suscrits fins al 31 Dezembre 1893	87,949,791'98 ptes.
Actiu en idem...	15,337,928'87 »
Sinistres pagats fins á idem...	32,82,316'69 »
Reserves ó fondos de segur á idem...	4,178 675'62 »

Les principals classes de segur són:

Vida entera.—Capital pagador á la mort del assegurat, á la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anteriorment.

Miata.—Capital pagador al assegurat si viu lo die fixat; ó, immediatament d' ocórrer la seva mort, á la persona designada per ell mateix.

Terme fixo.—Capital pagador en lo die fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s' acaba lo pago de les primes.

Aquestos segurs **50** per **100** dels beneficis de la Companya.

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

Segurs temporals.—Segurs de sobrevivencia

SEGURS MIXTOS A CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n' aquesta provincia:

Joseph Coderch y Bacó, advocat.—GERONA.

SUCURSAL JUNCOSA

Plassa de la Constitució, número 13
GERONA.

Casa especial en xocolates, cafés, sucres y thés.

NARCÍS GRAU

PERRUQUER

Ofereix los seus serveys al públich. Especialitat en perruques y postissos.

RAMBLA DE LA LLIBERTAT 13, PRINCIPAL

ESTABLIMENT

DE

Don Francisco Sabater

SOMBRERERIA

S' han rebut las últimas novetats para la próxima temporada; los prens sumament económicos.

CAMISERIA.—SASTRERIA PER NOYS
Especialidad en trajes para col·legials

3, Rambla d' Alvarez, 3.

CENTRE DE VACUNACIO

Progrés (Carrer Nou) 23, Barberia.—GERONA

Se vacuna y revacuna directament de la vaca. També se ven linfa á 8 rals tubo y á 6 rals als metjes y pulpa á 10 rals cristall.

Se envian franchs de ports, dirigintse al Director D. Camilo Fontbernat.

LA PREVISION

Primera Companya Espanyola dedicada exclusivament á
SEGURS SOBRE LA VIDA AB PRIMA FIXA

Dormitori de Sant Francesch, 8, principal.—BARCELONA.

Agent á Gerona—BEATAS, 2

D. Narcís Boada y Guytó

FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.
SALT

Molí Fariner

Sistemas AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament modichs.

SABATERIA

DE

JOSEPH M. A VENTÓS

Calsat para senyors, senyoras y nens.

Especialitat para 'l que s' encarregui expressament.

ESTABLIMENT Y TALLER

DE

PAU CASSÁ

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers para decorar habitacions desde 25 céntims á 30 pesetas la pessa.

Cromos, motlures, transparents y cuadros
Novetat, bon gust y economía.

Gerona.—Baxada del Pont de pedra, 14

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

del «Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca»

Redacció y Administració: Sabateria Vella, núm. 2.-1.ª

PREUS DE SUSCRIPCIO:

Gerona.	1	peseta	trimestre
Fora.	1'25	id.	id.
Estranger.	1'50	id.	id.

Un numero sol, 10 céntims